

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Commentarium Secundum Exegeticum. De Angelo Philadelpiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

Ex his iam intelliges cur opera Sardensis Episcopi non inueniantur plena: etenim cum ille, ut initio diximus, hypocrisis vitio laboraret, carebant eius opera recta finis intentione, quippe cum ad inanem gloriam referrentur; atque adeo erant planè vacua, & inania, quia nihil merebantur: eam ob causam D. Gregorius libro 8. Moralium cap. 28. ait hypocrisim comparari fano tectorum. Psalm. 128. cum dicitur, *Fiant sicut fanum tectorum, quod priusquam euellatur, exaruit. Fanum, inquit, tectorum in alto nascitur, sed nequaquam radice solidatur, sic etiam hypocrisis summa quidem agere cernitur, sed non in eis ex cordis puritate roboratur, quod nimirum sanum antequam euellatur, arescit: quia cum hypocrisis sine intentione recte cogitationis bona studuit agere, ea amittens indicat se sine radice floruisse. Accedit, quòd hic Episcopus ex charitate deciderat, quemadmodum in hunc locum docet D. Augustinus, seu Ticonius, & verba illa planè significant, non habes, quod viuas & mortuus es: quo fit ut eius opera, cum charitate, in qua operum plenitudo posita est omnino carerent, vacua, & inania iure optimo dicantur. Notandum verò est illud, quod subiungitur, *coram Deo meo*. Opera enim huius Episcopi plena quidem coram hominibus videbantur, sed tamen coram Deo, qui intimam operantis intentionem penitus inspicit, plenitudinem non habebant. Vnde Paulus 1. ad Corinthios 10. *Qui gloriatur, inquit, in Domino gloriatur: non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.**

VII.
Sardensis Episcopi opera cur non plena.
Opera sine recta intentione, vacua.
D. Gregor. Psal. 128. 6.

D. August.
Absque charitate, nihil plenum.
2. Cor. 10. 18.

COMMENTARIUM SECUNDVM EXEGETICVM.

DE ANGELO PHILADELPHIÆ.

Quid literæ contineant, deque earum inscriptione.

Hæc dicit Sanctus & verus, qui habet clauem David, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit.

SECTIO PRIMÆ.

Literæ nihil reprehensionis continent: quemadmodum neque illæ, quæ datæ sunt ad Episcopum Smyrnensem. Primum igitur laudatur Phyladelphie Angelus: deinde ei prædicationis gratia promittitur: tum aduersariorum conuersio prænuntiatur: postea promittitur in tribulatione præsidium: denique ad perseverandum incitatur.

Summa literarum.

Quod verò attinet ad inscriptionem, ea est huiusmodi: *Hæc dicit sanctus, & verus, qui habet clauem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit.* Cuius inscriptionis ratio prima affertur à Richardo de sancto Victore: quia enim hic Episcopus ad prædicandum animatur, proponitur ei Christus, tanquam sanctus, qui bonitate, atque adeo eorum, qui conuertuntur, sanctitate gaudet, & tanquam verus, in implendis promissionibus, & habens clauem scientiæ, & intelligentiæ scripturarum: ut nimirum hic Angelus diuina sibi ad prædicandi munus obeundum necessaria præsidia, & remunerationem laboris polliceatur. Secunda est Ruperti, qui iuxta suam de septem Spiritus sancti donis

I.

Rich. Vill.
Quæ exiguatur in prædicatione dicit, præmonstrat Christus.

Rupertus.

expositionem, quæ per hos septem Angelos distribuit, spiritum intellectus huic Episcopo protinitti existimat, cuius est Sacrarum scripturarum secreta, quibus voluerit, aperire, & quibus voluerit abscondere, iuxta illud Matth. 11. *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis*, quia verò Philadelphiæ amorem fraternum significat, proponit sese Christus in eo imitandum, qui vsque adeo magnus fuit, vt omnes amore plusquam fraterno dilexerit, vt nimirum eos Philadelphiæ Angelos, id est, amoris fraterni nuntios, & prædicatores efficeret, iuxta illud Ioannis 15. *Hæc est præceptum meum, vt diligatis inimicem, sicut dilexi vos.*

Ioann. 15. 11.

III.

Clavis Dauid pro intelligentia omnium prophetarum.

Christus sanctitatis fons.

Quod verò additur, *verus*, significat eum qui amore fraterno excelluerit, ampliori veritatis cognitione honorandum. Id quod adhuc per sequentia luculentius exprimitur. *Qui habet*, inquit, *clauem Dauid* sed est, omnium Prophetarum, quorum intelligentiam ijs quibus voluerit poterit vberissime impertiri. Ex omnibus vero Prophetis solus Dauid quasi instar omnium est nominatus, quia ille præ cæteris genere, gestis, regno, vaticinio, mysteria Christi ad viuum expressit. Quæ omnia necessario proponenda fuerunt Philadelphiæ Angelo, vt sese ad prædicandum, molestiasque ac labores, qui in eo munere sæpe incidunt, subeundos animosè compararet. Tertia, & postrema est Pannonij, dicentis proponi Christum tanquam Sanctum, quia ad sanctos scribitur, vt eum agnoscant verum sanctitatis fontem, & quia iidem erant veritatis propugnatores, addi, *verum*. Denique quia subiungendum erat; *Eccce datur coram se ostium apertum*, dictum fuisse *qui habet clauem Dauid*, quæ clavis ad aperienda diuina mysteria quæ in Prophetis clausa continentur, referenda est: verù hæc ex ijs, quæ dicturi sumus planiora fient.

Quænam sit Clavis Dauid, quàm habet is, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit.

SECTIO II.

I. **C**ommunis est prima expositio, hanc clauem Dauid esse clauem scientiæ, qua Scripturæ aperiuntur, de qua dicebat Christus Phariseis: *Va vobis hypocritæ, qui tulistis clauem scientiæ, ipsi non introistis, & qui introibant, prohibuistis*. Dicitur autem huiusmodi clavis peculiari nomine, *clavis Dauid*, quoniam vt ait Rupertus, & alij, Dauid luculentius, quàm reliqui Prophetæ, Christi, & Ecclesiæ mysteria cecinit, atque adeo merito instar omnium Prophetarum censetur, vt qui clauem Dauidis ad aperiendum habuerit, simul illam ad reliquos Prophetas intelligendos habere credendus sit. Atque hinc colligimus id quod docet Petrus 2. sua Epistola canonica, Scripturam sacram non esse spiritu proprio interpretandam, siquidem Christus eius clauem habet, & quod est consequens, eius notitiam vt ait hic Ioannes, cui vult aperit, & cui vult claudit, nec aliquis cui is aperit, claudere: neque cum claudit, potest aperire. Eodémque sensu plerique interpretantur librum illum signatum sigillis septem, quem solus Agnus potuit aperire, vt refertur Apocalypsis 5.

Clavis Dauid, quid hic crita, qui tulistis clauem scientiæ, ipsi non introistis, & qui introibant, prohibuistis. Rupertus.

Dauid instar omnium prophetarum.

Sacra scriptura, liber signatus. Apoc. 5.

II. Arrogantia hereticorum circa intelligentiam scripturarum.

Contra quam impudenter garrunt nostri temporis hæretici, qui sibi Scripturæ factæ intelligentiam arrogare, imò de eius vero sensu controuersias ad quamuis è lipporum grege rabulam tanquam ad iudicem, ac censorem per summam contradicendi libidinem deferre præsumunt, contempto Hieron. August. reliquorumque Ecclesiæ luminum, imò, & vniuersæ Ecclesiæ iudicio, illud prætexentes

textentes scripturam Sanctam facillimam esse, & appetitissimam, nec vident Regium varem à Deo intellectum ad eam intelligendam postulasse. *Psalm 118. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Et iterum. *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Et rursum. *Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me iustificationes tuas.* Quæ verba expendens D. Hier. in epist. ad Paulinum de instit. monach. *Si tantus, inquit, propheta tenebras ignorantia confiteretur, quæ nos puerulos, ac penelullentes in scissa nocte circumdari?* de quo argumento legendi sunt Irenæus lib. 2. aduersus hæreses c. 47. Orig. lib. 7. contra Cell. Ruffinus lib. 11. hist. cap. 9. D. Hieron in epist. ad Paulinū de studio scripturæ, & in epist. ad Algafiam, quæst. 8. D. Aug. lib. 2. de doctrina Christi. cap. 6. & epist. 3. D. Greg. homil. 6. in Ezechielem. D. Chryf. homil. 40. in Ioannem. super illud: *Scrutamini scripturas.* Quo loco Chrylost. in hunc sensum obseruat verbum illud *Scrutamini. Non dixit, inquit, legite, seu scrutamini, quia oportet profundius effodere, ut quæ alte delirescunt, inuenire possimus: non enim rem in superficie, & in promptu positam effodimus, sed quæ tanquam Thefaurus profunde reconditur: locus vero ille Deuteron. 13. quo hæretici abutuntur, Mandatum, quod ego præcipio tibi hodie non super te est, neque procul positum, neque in celo situm, neque trans mare. Non de facilitate intelligendi scripturas, sed implendi cum Dei gratia præcepta accipiendus est: ut indicetur præcepta Dei non esse impossibilia. Sic enim exponit Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, D. August. lib. de perfectione iustitiæ, responsione penult. Origenes, Ambrosius, Chrylostomus in cap. 10. epistolæ ad Romanos.*

Secunda expositio est Bedæ, qui per *clauem* intelligit potestatem regiam, quæ Davidis dicitur, quia Christus in regali Davidis prosapia, atque ad eod ex tribu Iuda traxit originem: quo etiam modo locutus est Elaias c. 22. cum dixit ex Patris persona, *Dabo clauem domus David super humerum eius.* Rectè autem potestas Christi regia, super humerum eius, posita dicitur, quia non ad splendorem dumtaxat, sed multo magis ad laborem eam habuit. Subiungitur autem, *Qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit:* quia potestati Christi omnia sunt subiecta, & nemo potest resistere: iuxta quam expositionem notandum est optimo iure regiam potestatem per *clauem* significari, cum ad Regem pertineat regnum, quomodo voluerit, per legum æquitatem constituere, aperiendo nimirum, & claudendo, id est, præcipiendo quædam, quædam vetando, priuilegia bene de Republica meritis concedendo, nefarios homines pœnis ac supplicijs à sceleribus cohibendo: probos autem præmijs & honoribus in dies amplificando. Denique ipse habet clauces regni, quia ex regis cuiusque, vel a qua, vel iniqua administratione pendet omnino regni, vel salus, vel euerio.

Id quod sacra litera, alia quoque similitudine significant, eum regna quadragis comparant Zachar. 6. vbi quatuor mundi imperia, quatuor quadragis exprimitur, quia nimirum reges sunt, veluti auriga, qui suorum regnorum habenas, vel ad salutem, vel ad perniciem moderantur: & D. Hieron. in commentarijs super Abacuch in illa verba capitis tertij, *Fluuios scindes terra,* existimat eo loco Reges ad literam, *Fluuios terra,* dominari, ut sit sensus, Reges terræ aduersus populū tuum dimicantes diuides, atque disperges. Ratio vero ea est, quia fluuij terras quas abluunt, aut opportunis irrigationibus fecundant, aut in tempestiuis inundationibus euertunt. Quam ob causam in sacris literis, regionum felicitas, aut infidelitas ad Regum bonitatem, aut malitiam referuntur. Vt Ecclesiastici cap. 10. *Na tibi terra cuius Rex puer est, & cuius principes mane comedant, id est, gula, & luxu vacant.* *Beda terra cuius Rex nobilis est, cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum.*

Psalm 118. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.
Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.
Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me iustificationes tuas.
 Irenæus.
 Origenes.
 Ruffinus.
 D. Hieron.
 D. August.
 D. Gregor.
 D. Chryost.
 Deut. 13. 13.
 Tertull.
 D. August.
 Origenes.
 D. Ambros.
 D. Chryost.

REGIA
 POTESTAS
 CHRISTI
 PER CLAUEM

III.
 Beda.
 Regia Christi potestas significata per clauem David.
 Esaias 2. 22.
 IIII.
 Reges velut auriga regnorum.
 Zach. 6.
 D. Hieron.
 Reges quasi fluuij
 Felicitas vel infelicitas regionum ex regibus.
 Ecclesiastes 10. 16.

Sapient. 6. 26 non ad luxuriandum. Et sapientia 6. Rex sapiens stabilimentum populi est.

Tertia expositio est Ambrosij Ansberti. Per *clauem* hanc Christum ipsum intelligentis; quæ potest ex eo confirmari, quod in contextu non dicitur quæ *aperit*, & quæ claudit, sed qui *aperit*, & qui claudit. Itaque Christus, & est ostiū, Ioannis 10. *Ego sum ostium*, & *clauis*, & clauiger ipse, qui aperit. Verum aduerte non sit esse *clauem* ad aperiendum, & claudendum, vt nostrum liberum conuersum respuat: etenim nos etiam dicimur, *aperire*, & ille *pulsare*, iuxta illud, quod hoc eodē capite pauld inferius explicabimus: Ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam intrabo ad illū. Aperit igitur Christus intellectum ad credendum, voluntatem ad diligendum, aperit paradysum probis, claudit nefarijs. Quarta expositio est de cruce, quæ Christus tanquam clauis paradysum claudit, & aperit, sic enim eam appellat D. Chrysostomus, tomo 2. homil. de diuinitate, qua de re iam aliàs diximus. Quinta est de penitentia, quæ etiam *calum* aperit. Vtriusque meminit Hugo Cardinalis in hunc locum.

VI. Ex omnibus hisce expositionibus illa videtur germanior, quæ *clauem* ad intelligentiam, & scientiam scripturarum refert, vt videtur perpicuum ex illis verbis, quæ sequuntur. *Eccce dedi coram te ostium apertum, quia medicam habes virtutem.* Quod *ostium* communis interpretum expositio, de scripturarum intelligentia, & munere prædicationis intelligit. Verum dubitabis, cur ea ostij aperiendi ratio tradatur. *Quia, inquit, medicam habes virtutem.* Respondeo sensum esse, quia, inquit, ex te parum, potes, atque adeo nisi ego ostium aperuerō, id tuis viribus præstare minimè poteris: nec enim locum intelligendum esse de exiguo in virtutibus progressu palā est ex eo quod Græcè non legimus *ἀπερτεω*, id est, virtutem, sed *δύναμιν*, id est, potentiam. Accedit quod mox subiungitur: *Et seruasti nomen meum, & non negasti nomen meum*, quibus verbis significatur hunc Episcopum morum sanctitate excelluisse.

Ioachimi Abbatis, de Philadelphia Angelo vaticinium.

SECTIO III.

I. Ioachimus Abbas Florensis Cœnobij, ordinis sancti Benedicti, ex Calabria Ioriundus, vir fuit diuinarum literarum cognitione nō medio crite instructus, quippe cū Hieremiam, Esaiam, Daniele, & Apocalypsim Ioannis suis commentarijs illustrauerit, multāque alia ediderit ingenij sui, & eruditionis monumenta. Floruit tempore Lucij tertij, Urbani tertij, Gregorij octauj, & Clementis tertij, summorum Pontificum ante quadringentos annos. Is prophetiæ spiritum habuisse, suo tempore fuit existimatus, quemadmodum testatur frater Syluester Meucius de Castellatione Aretino, Augustinæ familiæ in epistola quam de Ioachimi operibus conscripsit ad Egidium Presbyterum Cardinalem, quæ eisdem operibus præfigitur. D. Anton. 1. par. Chronicon. titu. 17. cap. 1. §. 12. Sixtus Senensis, lib. 4. suæ Bibliothecæ, & Gulielmus Parisiensis in libro de virtutibus. Diciturque templum sancti Marci Venetijs celeberrimū lapidibus stratissē, atque exornasse glypticis, mysticisque notis, anigmaticisque figuris rerum in Italia vicissitudines, ciuiliū bellorum turbines, alienissimæque sua tempora, in quæ adhodiernum vsque diem incidit, & in posterum etiam incidet, continentibus. Itaque ei Clemens tertius Pontificatus sui anno primo præcepit, vt Apocalypsis interpretationem quam de mādato Lucij, & Urbani, fuerat auspicatus, ad finem tandem perduceret, sibi que offerret, vt constat ex literis Clementis ad eundem,

Ioachimus
Abbas unde
oriundus.

Quo tempo-
re floruerit.
Silu. Mœu.

D. Anton.
Sixtus Sen.
Gulielm.

quæ ad initium commentariorum Ioachimi in Apocalypsim circunferuntur. II.

Et quamvis Conciliū Lateranense sub Innocentio tertio, vt refertur de summa Trinitate, & fide catholica cap. Dānamus, cuius etiam meminit D. Antonin. tertia parte Chronicon. cap. 1. 7. damnet libellum, seu tractatum, quæm Ioachimus edidit de vnitāte, seu essentia Trinitatis aduersus Petrum Lombardum Magistrum sententiarum, hæreticāque pronūtiōe Ioachimi sententiam, quatenus affirmabat, non dari essentiam vnā communem tribus personis, existimans si præter personas concederetur vna essentia, quæ esset Pater, Filius, & Spiritus sanctus, inuehi quaternitatem in Diuinis. Quamuis, inquam, Concil. Lateranense sententiam hanc damnet, vt hæreticā, vt re vera est, simul tamen ibidem docet Ioachimum hæreticum non fuisse, cum omnia sua scripta Apostolica sedis arbitrio diiudicāda, & corrigenda commississet peculiari ea de re epistola, quam propria manu subscripsit. Idemque repetit Glossa in cap. Dānamus, citatum de summa Trinitate & fide catholica. Extat etiam in Bibliotheca Vaticana, epistola Honorij tertij Romani Pontificis ad Episcopum Lucanensem aduersus Ioachimi obretractores, quam breuitatis gratia hoc loco describendam non putauimus: quare satis mirari non possum cur Alphonsus à Castro libro secundo aduersus hæreses, titulo Apostoli, tam male de Ioachimo senserit, vt eum leuitatis infimulare, scriptaque eius omnia carpere non dubitet, eo quod dixerit Apostolos non secundum spiritualem intelligentiam, sed tantum secundum literam Euangelium prædicasse, potuit enim vt homo in quibusdā lald. Et quidem quod ad rem præsentem attinet, illud non mediocriter facit ad existimationem Ioachimi, quod ad Ioannis Apocalypsim suis commentariis illustrandam, trium summorum Pontificum, vt diximus auctoritate fuerit, & exhortationibus incitatus. Quæ omnia ed commemorauimus vt virum sua ætate celebratissimum ab hæresis nota cum Concilio Lateranensi cuius hac de re declaratio multo amplior refertur à Francisco Pegna, in commentariis super Directorium Inquisitorum, Fratris Nicolai Vlumerici, prima parte, capite secundo, commentario primo, simulque ab aduersariorum calumniis vindicaremus.

Lateranense
Concilium
damnat hæ-
resis ioachi-
mi dictum,
non personā.

Denique vt esset exploratum quo loco habenda sint Ioachimi, quæ in hoc III. opere sæpè incidunt, rerum futurarum præsentiones, in quibus celebris est illa sub Philadelphie Angelo, quo nouum quendam ordinem in Ecclesia futurum signatum fuisse prædixit his verbis, *Operiet Ecclesiam concipere nouum quendam spiritualem intellectum, siue etiam promissionis filios, & prolem præ cæteris spiritualem, hoc est ipsum ordinem, quem designat Iesus, qui videlicet ordo præ multis alijs, qui præcesserunt eum, inanis, & præclarus, infra limitem quidem secundi status iniiciendus est, hoc est in tempore sexto, si tamen vsque adhuc non est in aliquibus initiatus: quod tamen mihi adhuc non constat, quia initia semper obscura, & contemptibilia sunt, multiplicandus vero, & dilatandus in tertio illo statu sæculi, qui in tempore nouissimo futurus est. Et inferius. Qui quidem, inquit, ordo a sexto tempore secundi status accepturus est suum initium, sed in tempore magis tertij consequenturus est augmentum: magna sunt nimis hæc mysteria, & diligenti seruatione pensanda.* Hæc Ioachimus.

Nouum ordi-
nem sub Phi-
ladelphia
Angelo si-
gnatum, fu-
turam præ-
dixit ioachi-
mus.

Quæ vt intelligas, aduerte eum tres status Ecclesie constituere. Primum ab Abrahamo, siue à Jacob vsque ad Ioannem Baptistam. Secundum à Ioanne Baptista vsque ad tempus plenitudinis Gentium, vt loquitur in Introductorio in Apocalypsim, capite quinto: aut conuersionis Israel, aut vsque ad sua circiter tempora, vt loquitur ibidem capite decimo septimo. Itaque finem secundi status non planè definit. Tertium denique inde vsque ad finem mundi. Sextum vero

III.
Tres status
Ecclesie et
diuidat ioa-
chimus.

tempus, vel sextam ætatem secundum aliam suam diuisionem facit à Christo vsque ad finem mundi, in qua duo posteriores status includuntur.

U II.
Ioachimi vaticinium a d
Societate per
tinere putant
aliqui.

Dominica-
norum, Et
Franciscano-
rum simile
à Ioachimo
prænotian-
tur.

pertinere arbitrentur, cum videant hunc ordinem quemadmodum prædixerat Ioachimus designare nomine suo Iesum, quam ego quidem sententiam admodum piã, nec à Ioachimi, vel sensu, vel consuetudine abhorrentem existimo: solet enim ille in suis elucubrationibus statim se ad Ecclesiæ statum varietatẽq; in Religiosorum familijs describendam conferre. Sic namque duos illos in Ecclesia illustrissimos ordines Dominicanum, & Franciscanum, ceu in cælo duo fulgentissima sidera, mox futuros prænotauit, imo iam in tertis agere eorum fundatores qui breui iacerent tam præclari ædificij fundamenta, quam prædictionem euentus ipse comprobauit. Etenim tribus annis post sanctus Dominicus multo clarissimum Ecclesiæ lumen eximium Prædicatorum ordinem fundauit: & eodem tempore D. Franciscus Minorum ordinem, quæ tamen maximũ erexit, qui duo Patriarchæ sanctissimi Lateranensem Basilicam in suis humeris sustinere per visum Romano Pontifici videbantur, vt & Symbolo perspectum esset Ecclesiæ fabricam duobus hisce heroibus, tanquam duabus columnis firmissimis magna ex parte sustentatum iri. Aliorum igitur erit in Phyladelphia Angelo qui ab amore fraterno deducitur arduissimum illud amoris vinculum intelligere, quo se fratres nostri ob eiusdem instituti communionem, vbi gentium, non sine omnium admiratione complectuntur. Aliorum erit magnificam literarum inscriptionem, qua Christus huic Angelo se sanctum, & verum nominat, Societati nostræ accommodare, religionemque pro sanctitate, & veritate non modo inter catholicos, sed etiam inter hæreticos, & infideles ad vltima vsque sola terrarum depugnantem ea inscriptione officij admonitã agnoscere. Aliorum erit intelligere ei à Dauidis clauem habente, ostium ad Gentem conuersionem singulari beneficio vbi que terrarum aperiri, cum videant huiusmodi ordinem breuissimo temporis à sua fundatione decursu ad extremas orbis prouincias portentosa celeritate pene trasse, atque in eis illustrissimum Crucis vexillum summa Ecclesiæ gratulatione sustulisse. Denique cætera quæ Phyladelphia Angelo dicuntur, ad mentem Ioachimi de eo ordine interpretari.

Nostrum autem erit, vel ob eas præcipuè laudes, quas in nobis minime agnoscimus eiusmodi expositione habere suspectam: quare nos modo nihil de vaticinijs huius siue veritate, siue expositione definimus, idemq; iudicium ferendũ putamus de alio quodam vaticinio, quod à sancto Vincentio ordinis Prædicatorum editum legimus ad calcem eius libelli, quæ de vita spirituali conscripsit: simili enim pietate viri grauissimi illud ad Societatem nostram referendum putarunt, maiori scilicet de nobis opinione concepta, quam nos ipsi vt pote omnium minimi, conuenire nobis arbitremur. Scribit igitur his verbis Vincentius. *Tria sunt à nobis singulariter, & quasi assidue meditanda. Primum; Christus crucifixus, incarnatus, secundum, status Apostolorum, & fratrum præteritorum nostri ordinis, & hoc cum desiderio vt illis conformemur. Tertium, status virorum Evangelicorum futurus, & hoc debet die notèque meditari, scilicet statum pauperrimorum, simplicissimorum, & mansuetorum, humillimorum, abiectionum, charitate ardentissima sibi coniunctorum, nihil cogitantium, ausloquentium, nec sperantium nisi solum Iesum Christum, & hunc crucifixum, nec de hoc mundo curantium, suiq; oblitum, supernam Dei, & beatorum gloriam contemplantium, & ad eam medullitus suspirantium, & ob ipsius amorem semper mortem sperantium, & ad instar Pauli dicentium. Cupio dissolui & esse cum Christo, & innumerabiles ac inestimabiles thesaurus diuitiarum caelestium & super*

super dulces & mellifluous riuos diuitiarum, suauitatum, ac iucunditatum, & super omnia mirabiliter expansos, & superinfusos. Et per conuersationes imaginari debes eos ipsos, ut cantantes canticum Angelicum cum subilo citharizantium in citharis cordis sui, hæc imaginatio duces se plusquam credi potest in quoddam impatiens desiderium aduentus illorum temporum. Hæc tenus Vincentius.

Sunt sanè hæc ita magna & præclara, vt ob eorum magnitudinem summa sit VI. arrogantia velle quempiam eorum partem vel minimam sibi assumere, magna- que præter modum fuerit illorum pietas, qui tam præclarum vaticinium posse in nostram Societatem cadere, sibi in animum induxerunt. Cæterum, vt aiebant, cum videre, ut Societatis nostræ viros ex sui instituti ratione in id potissimum incumbere, vt Evangelicam fidem, doctrinamque vbique gentium disseminet, atque ad omnes orbis prouincias eius rei gratia obeundas peculiari solennis voti cæremonia se Pontifici Maximo Christi Domini in terris vicario obligare, nimirum putabant, eos de viros illos Evangelicos, quos Vincentius diuino instinctu afflatus, futurus in Ecclesia prædixerat, eademque pietate pauperimos eos arbitrabantur, qui siue in collegijs agerent, quanquam in commune bona possiderent, ita tamen priuatiui uiuerent, ac si nihil in communibus bonis haberent: siue autem in professis domibus degerent, nihil omnino non solum propriè, sed in commune quædam habere posse. Nonem possent, nec vlllo modo se ex collegiorum redditibus etiam elemosynæ nomine iuuarent, ac peculiari voto se astringerent, vt si quid circa paupertatem immutandum aliquando foret, ad severitatem potius, quàm laxitatem penderent. Parique ratione cum ij viri quos diximus plus iusto nostrarum rerum studiosi perspicerent, quanta cura Societas in proximorum salutem incumberet, quanto studio omnium etiam infimæ sortis hominũ tum animæ, tum corporis bonum procuraret, quanto animi ardore nulla pericula religioni causa subterfugeret, quanta alacritate littora, freta, maria transmitteret, atq; ad vltimas, ac longissimè distitas barbararum gentiũ prouincias penetraret, regnæque à mundi vique ferè initio Evangelicis nuntijs occlusa aperiret, immaniumque nationum aures Evangelicæ tubæ salutari sonitu completeret, easque efferatas licet, & more ferarum degentes, ad Christianam mansuetudinem pietatẽque condoceretas traduceret: putabant hos esse viros, qui nihil præter Iesum Christum, & hunc crucifixum saperent, intelligerent, cogitarent. Cum etiam voluerent animo, quàm arcto amoris vinculo Societatis homines inuicem deuincti essent, quàm singulari sese amore complecterentur, & quamuis genere, linguis, terris dissiderent, corde tamen ac voluntatibus essent coniunctissimi, suspicati sunt eos esse, quos vir sanctus dixerat ardentissima inuicem charitate exarsuros, quam eandem ob causam Ioachimus, vt superius diximus, in Phyladelphie Angelo, qui amorem sonat fratrum, de multorum sententia, eandem Societatem nostram adumbratam fuisse existimauit. Denique ne singula persequar, cum ijdem secum reputarent, quam breui temporis spatio minima nostra Societas orbem peruaserit, & in omnibus ferè non Christiani tantum, sed infidelis etiam orbis prouincijs sedes fixerit, non immeritò credendum putarunt eos esse homines quos Vincentius mirabiliter expansos appellauit.

Atque hæc quidem pro sua in nos pietate, & propensione sibi persuaserunt viri VII. & literis & dignitate grauissimi, quos nominare hoc loco nõ est necesse, quæ tamè nos ob eorum magnitudinem minimè in nobis agnoscimus, & ad aliũ quempiam potius ordinẽ, quàm nostrum, referenda esse existimamus, quippe qui mi-

Quibus ducti
causis viri
graves
Vincentij
vaticinio ad
nostram So-
cietatem re-
tulimus.

LEGAS
IN
POCALYPT
CAP
25

nimos nos omnium, & inutiles seruos esse fateamur: nec vero eò præcedentia vaticinia cõmemorauimus, quasi aliquam eorum partem nobis arrogandam putemus, sed vt hac piorum vitorum de nobis cõcepta opinione, inflammati dicã, an confuli, ministerium nostrum implere studeremus, atque ad reliquorum ordinẽ, quibus multum in omni genere tribuimus, sanctitatem, & in Domini vinea laborẽ, studium, vigilantiam, quãdã eius fieri poterit, imitandam incitaremur.

Explicatur illa sententia: *Ecce Venio citò. Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.*

S E C T I O III.

I. **H**unc locum sic Beda interpretatur, *Ne tolerando deficias, citò auxiliaberis*, sic enim accipit illa verba, *Ecce venio citò; ne forte te deficiente alius tibi propositam accipiat mercedem.* Itaque ne hic Episcopus animum despondeat in laboribus, pollicetur Christus se citò venturum, id est, citò opem laturum, aut quod videtur textui congruentius, opera remuneraturum: quã etiam est Rupertus exposicio, & Richardi de sancto Victore, vt indicetur Episcopum citò moriturum. Illud autem, *Tene quod habes*, significat celestis vitæ conuersationem, qua gloriã promeremur: cum verò dicitur, *ne alius accipiat coronam tuam*, arbitrantur plerique alludi ad consuetudinem quandã: quã tunc vigebat apud Philadelphios, proponi enim solebat cursoribus corona danda illi, qui ceteros cursu vinceret, vt sit sensus: Si Dei & mandatorum obseruatio, atque ad eò gloriã consecutio in ipsa laborum tolerantia, quasi in quodam cursorum stadio posita est: Da igitur operam vt ceteros præcurras, ne alius laudem tibi, coronãque præripiat. Quod quomodo intellegendum sit paulo inferiùs explicabimus.

II. Primum, Ex hac sententia colligunt Primasius, Beda, Ansbertus in hunc locum, & Diuus Augustinus libro de correptione & gratia cap. 13. certum esse ac definitum prædestinatorum numerum, qui nec minui possit, nec augeri: propterea enim sic istum Episcopum Dominus ait propriam posse coronam amittere, vt alius eam percipere debeat, nec tamen alium posse succedere in eius locum, si ille vsque ad finem perseverauerit. Idẽmque significasse Ioannem Baptistam, Matthæi 3. cum dixit: *Facite ergo dignum fructum penitentia, & nolite dicere apud vosmetipsos, Patrem habemus Abraham, potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ,* docet Diuus Augustinus loco citato, *vt ostendat, inquit, sic istos esse amputandos, si non fecerint fructum, vt non desit numerus qui promissus est Abrahæ.* Id quod Diuus Thomas 1. part. quæst. 23. art. 7. intelligit de numero certo, non solum formaliter, sed etiam materialiter: id est, non solum quòd tot saluari debeant, sed etiam quòd certi ac designati. Pro quo aduerte in sacris literis numerum prædestinatorum appellari fasciculum: veluti 1. Regum 25. cum Abigail dixit Dauidi, *si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & persequens animam tuam, erit anima Domini mei custodita quasi in fascicule viuentium apud Dominum Deum tuum: Porro inimicorum tuorum anima rotabitur in impetu, & circulo fundat.* Vbi per fasciculum viuentium, numerum prædestinatorum intelligit Glossa ordinaria, quã sumpsa est ex Eucherio libro suo primo in libros Regum cap. 26.

III. Ratio vero prima huius similitudinis ea traditur ab Eucherio, quia nimirum fasciculus astringitur, vt conferuetur: Sic enim electi pressuris tribulationum constinguntur, vt ij admoniti per manus redemptoris in perpetuum conferuentur: quia vero reprobi, quò laxiores in vita sunt, eò longiùs à diuinã visionis gloria

gloria proiciuntur. Idcirco lapidi fundæ comparantur: quod videtur alluisse Regius vates Psalm. 87. *Ipsi vero de manu tua repulsi sunt.*

Secunda quæ est eiusdem. Quia sicut fasciculus vinculo quodam & nexu colligatur, ita sanctorum cæteris eadem fide, eadem spe, eodem charitatis vinculo constringitur, & vno, eodemque diuino præsidio vndique cingitur. Tertia, quia sicut fasciculus florû in manu ad oblectationem gestatur, ita electos omnes Deus in manu sua gestat, & virtutum odore, qui ex illis afflatur, continuo delectatur, iuxta illud Sapientia 3. *Iustorum anime in manu Dei sunt.* Quamuis ibi sit propriè sermo de protectione, qua Deus sanctos tuetur: vnde subditur: *Non tanget illos tormentum mortis.* Quarta, quæ ad præsens facit institutum, quia sicut fasciculus non nisi ex certis illisque lectissimis floribus conficitur, ita prædestinatorum numerus ex certis illisque charitatis virtutumque cæterarum odore, ac suauitate redolentibus existit.

Deinde quæres, quomodo verum sit, quod dicitur, *Ne alius accipiat coronam suam*, cum prædestinatio certissima sit, & infallibilis. Cui dubitationi respondendum putauit D. Thomas 1. p. quæst. 23. art. 6. vbi concludit, coronam dici alius dupliciter. Vno modo ex prædestinatione diuina: quo pacto nullus coronam suam amittit. Alio modo ex merito gratiæ: qua ratione quilibet coronam suam potest per lethale peccatum amittere: & alius illam amissam accipere, quatenus loco eius subrogatur, iuxta illud Iob. 33. *Contere multos & innumerabilei, & stare faciet alios pro eis:* hic enim in locum Angelorum, qui ceciderunt, substituti sunt homines, & in locum Iudæorum Gentiles. Itaque D. Thomas, coronam hanc non ad prædestinationem ipsam, sed ad præsentem iustitiam pertinere existimat.

Cæterum rectius D. August. libr. de correptione, & gratia cap. 13. de prædestinationis corona locum planè interpretatur, tunc obiectioni respondet, dictum esse huic Angelo & omnibus prædestinatis, *Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam*, ne alium sapiant: sed cum timore, & tremore salutem suam operentur. *Quis enim, inquit, ex multitudine fidelium, quando in hac mortalitate viuunt, in numero prædestinatorum se esse præsumat, quia id acculcari opus est in hoc loco, vbi sic cauenda est elatio, vt etiam per sathana Angelum ne extolleretur, tantus colaphizaretur.* Ad hoc ad Corinthios 12. Quam Augustini responsionem ita possumus luculentius tradere, quia nimirum diuina prædestinatio, nullam prædestinato necessitatem affert, atque aded integrum illi est ex æquo bene, vel malè agere: ac si prædestinatus non fuisset, verissime potest, si libertas eius spectetur, coronam amittere, quemadmodum & reprobis eadem ratione potest illam consequi, quod spectans Petrus 2. sua epistola cap. 1. dixit. *Sarazite fratres, vt per bona opera certam vestram vocationem faciatis.* Quamquam ex hypothese quod alter sit prædestinatus, alter reprobus, hoc est in sensu composito, vt loquuntur Theologi, implicet prædestinatum coronam amittere, reprobumque eius loco succedere.

Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei Hierusalem nouæ, quæ descendit de caelis à Deo meo, & nomen meum nouum.

SECTIO. V.

Subscriptionis loco in literis ad Philadelphiam Angelum, ista ponitur sententia: *Qui vicerit faciam illum columnam in templo Dei mei.* Quibus verbis significatur Ecclesiam templum Dei esse, sanctosque eius templi columnas: quorum

Psalm 87. 6.
Secundo propter charitatem.

Sapient. 3. 1.
Tertio propter odorem.

III.

D. Thom.

Corona quomodo amittitur, vel non amittitur, si perit.
Iob 33. 4.

D. August.

Cum timore & tremore

2. Pet. 1. 10.

1. Tim. 3. 15.
Psal. 44. 16.
D. August.
Zacha 6. 12.
Christus Ec-
clesie fun-
dator.
Ysa. 6. 1.
Ezech. 40.
D. Hieron.
D. Gregor.
Templum
Ezechielis o-
stium, ty-
pus Ecclē-
siae.

utrumque maiorem explicationem desiderat. Igitur Ecclesiam templum Dei esse multis in locis docent sacrae literae, veluti i. ad Timotheum 3. *Ut scias quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quae est Ecclesia Dei uiuentis.* Et Psalm. 44. *Afferentur in letitia & exultatione, adducentur in templum Regis.* Quem locum D. Augustinus de Ecclesia interpretatur Zachariae 6. *Ecce uir oriens nomen eius, & subter eum orientur, & aedificabitur templum Domino.* Quo loco nomine Orientis, Rex Messias intelligitur, qui templum Ecclesiae erat fundaturus, Eisaie 6. *Plena erat omnis domus maiestate eius, & ea quae sub ipso erant replebant templum.* Atque hoc est illud templum, quod per uisionem ostensum Ezechieli fuit cap. 40. typum enim Ecclesiae fuisse docet D. Hieron. & D. Greg. super Ezechielem, & omnes ferè Patres, nec posse referri ad templum à Salomone aedificatum, ut uogantur Hebraei, ex eo est perspicuum quòd in eo flumen & arbores, quae singulis mensibus fructum ferebant, reperiuntur, praeterquam quod uel ipsa templi fabrica praeter modum noua, & admirabilis, minimè quadret in templum Salomonis, ut ex utriusque comparatione manifestum est.

II.
Ad Gal. 2. 9.
Apostoli,
sancti ora-
stansim,
Ecclesiastici
templi co-
lumnæ.
Psal. 74. 4.
Augustinus.
Hier. 1. 18.
Cant. 3. 10.
Beda.
Tabernacu-
lum Mosim
cum quot
habuerit co-
lumnæ.

Huius igitur templi columnae sunt Apostoli, & praestantissimi qui que sancti, quemadmodum dixit Paulus ad Galatas 2. *Cum cognouissent gratiam qua data est mihi, Petrus, & Iacobus, & Ioannes, qui uidebantur columnae esse, dextras dederunt mihi, & Barnaba secretatis.* Et Psalm. 74. *Ego confirmaui columnas eius.* In quem locum D. August. *Quid, inquit, essent istae columnae, nisi à Deo firmarentur, quia terramotu quodam etiam ipsae columnae nutauerunt in passione Domini. Ergo illae columnae, quae in passione Domini nutauerunt, resurrectione firmatae sunt.* Et Hieronim. 1. *Ego dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum aneum.* Atque has columnas expresserunt illae, quae Salomonis ferculum fulciebant, Canticorum 3. *ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani, columnam eius fecit argenteam, lic enim uolcum interpretatur Beda, in eiusdemque rei typum, Mosaicum illud tabernaculum, quod Ecclesiam etiam expressit, lexaginta erat columnis undique circumseptum, quae delignis Setim fuisse dicuntur, uelita laminis argenteis, capitibus, argenteis, & basibus aeneis: quia nimirum sancti instar aëris inuictam in rebus aduersis sapientiam habere debent, caelestiumque rerum obseruatione, & praedicatione, ueluti argenteis laminis ueliri, seque praecipis diuinis tanquam argenteo capiti supponere. Denique timore Dei tanquam base aenea stabiliti.*

III.
Richa. Vich.
Primasias,
Beda.
Sancti, Ec-
clesiae trium-
phantiu do-
cor.

His positis, Prima expositio est Richardi de Sancto Victore, *Faciám, inquit, illum columnam in templo Dei mei, id est, efficiam ut instar columnae sit in se firmus per fidem, relictus per aequitatem, erectus per intentionem, sublimis per contemplationem. Et praeterea alios sustentet uerbo consolationis, suffragio orationis, exemplo actionis.* Secunda & Primasij, & Bedae, qui docent, columnam in fabricis & fortitudini congruere, & decori. Sic in Ecclesia Rectores, & eminere munere dignitatis, & portare alios officio charitatis: quamuis Beda existimet hunc columnarem decorem ad futurum gloriae statum esse referendum, cum sancti ueluti illae duae columnae ante uestibulum templi Salomonis, quae nihil sustinebant, triumphantem Ecclesiam decorabunt.

III.
Vincenti do-
num perfe-
rentia pro-
mittitur.
Beati nulli
mutacionis
obserui.

Mihi duplex uideretur huius promissionis expositio. Vna est, ut ea ad statum uitae praesentis pertineat, promittaturque uincenti in praelio, quod aduersus uictoria, errorisque committitur, donum perseverantiae, quo munitus instar columnae minimè loco dimoueri possit, habeatque in se fortitudinemque ac firmitatem qua imbecilliores praeterea ualeat sustinere. Altera, ut ad futuram gloriae statum referatur, in quo Beati sunt ueluti quaedam columnae firmissimae, nulli iam mutationi subiecti,

subiecti, quæ inuicta in utroque statu fortitudo illis etiam verbis indicatur. Et foras non egredietur amplius, id est, nulla vis eiusmodi columnam è templo Domini poterit extrahere. Quod verò subiungitur: *Et scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei Hierusalem noua, quæ descendit de cælis à Deo meo, & nomen meum nouum*, adhuc pertinet ad similitudinem columnarum, in quibus Regum ac Principum, qui eas erigebant, nomina incidi solebant: scribitur autem nomen Dei super sanctos, qui hinc per gratiam, tunc verò per visionem beatificam, filij Dei per adoptionem vocantur: quod quia super naturam est, non in illis, sed supra illos scribi dicitur. Scribi etiam *nomen ciuitatis Hierusalem*, est perpetuò cælestis illius ciuitatis ciues appellari. Dicitur autem Hierusalem noua descendisse de cælo, quia vt rectè ait Ansbertus: *Multitudo electorum cum Christo in utero virginis prædestinata descendit*: nomen etiam Christi nouum in eisdem sanctis scriberetur, hoc est manifestum erit, columnas illas in cælo à Christo per passionem & mortem, qua nomen Iesu sibi promeruit, tanquam in victoriæ suæ monumentum erectas fuisse, illisquæ sanctorum omnium gloriam esse acceptam referendam: in cuius rei typum Psal. 16. inscribitur apud Septuaginta interpretes *ἡ νύμφη*, id est, columnæ descriptio, vt indicetur Christum per suam resurrectionem, quodammodo columnam gloriæ, & victoriæ suæ monumentum erexisse, cui merito potuisset inscribere. Non plus ultra. Accedit quoddam vt supra ex Hugone Cardinale diximus beati post resurrectionem à Iesu Iesuitæ, & à Christo Christiani appellabuntur. Denique vt stabilitas prædestinationis, & gloriæ designetur, hæc omnia in sanctis, quasi in columnis firmissimis incidenda denunciantur.

Nomen Dei cur super sanctos, non in sanctis scribatur.

Ansbertus.

Sancti in cælo monumentum victoriæ Christi.

Explicatur inuul.

Psal. 16.

Beati post resurrectionem Iesuitæ, & Christiani appellabuntur.

Duæ illæ columnæ, quas Salomon ante vestibulum templi collocavit, describuntur, simulque Bedæ sententia explicatur.

SECTIO VI.

Quoniam Beda, vt paulo ante diximus, existimat, cum hinc dicitur, *faciam illum columnam in templo Dei mei*, non solum promitti victoribus, vt modò Ecclesiam instar columnarum sustineant: sed etiam postea in cælesti patria emineant, & decori atque ornamento triumphanti Ecclesiæ sint: quemadmodum duæ illæ maximæ, ac pulcherrimæ columnæ quas Rex Salomon eleganti opere perfectas ante sui templi porticum collocavit, varium earum opus, & artificium describendum putauimus, quo magnifica hæc Christi promissio illustrior redderetur.

Igitur de earum columnarum opere agitur 3. Reg. 7. & 2. Paralyp. 3. & 4. quod erat huiusmodi. Primò, Columnæ erant fusiles ex ære. Secundo, Quælibet à basi vsque ad capitellum habebat altitudinem 35. cubitorum. Tertiò, Vniuscuiusque ambitus erat 12. cubitorum. Quarto, Erant striatæ, id est, strijs, seu canalibus quibusdam, & quasi fulcis secundum scapi ipsius longitudinè excauatæ atque distinctæ. Quinto, Mirum erat capitellorum opus, atq; artificium, tam admirabili varietate, & elegantia perfectum, vt difficile admodum possit, cuiusmodi fuerit, cogitatione comprehendere. Etenim erant superposita vtrique columnæ capitella fasciata, liliata, altitudinè quinque cubitorum, intus inania, factaque admodum retis, & catenarum, hoc est instar retis ex omni parte perforata subtilibus foraminibus, quæ ex multiplicibus ipsius æris complicationibus, & volu-

1. 3. Reg. 7. & 2. Paralyp. 3. & 4.

Columnarum longitudo, ambitus, & opus.

Capitellorum altitudo & elegantia.

minibus efficiebantur, ita ut in quolibet capitello essent septena versuum, seu complicationum retiacula. Sexto, in superiori parte capitelli erat vnus circulus aliquanto crassior, similiterque alius in inferiori extremitate: eratque vterque circulus quasi labium capitelli. Igitur in superiori circulo erant ducenta malogranata aenea pendentia, centum videlicet supra circulum, centumque alia infra circulum, & quoniam hæc malogranata sibi inuicem respondebant, superiora nimirum inferioribus, fiebat, ut qualibet duo malogranata superius, & inferius efficerent suum ordinem: atque adeo ducenta malogranata centum ordines. Rursum in inferiori extremitate capitelli erant alia ducenta malogranata, centum videlicet supra circulum, centumque alia infra circulum: quæ etiam suos centum ordines constituiebant: ex quo fiebat, ut vniuersa malogranata vtriusque circuli ducentos ordines efficerent, quemadmodum dicitur 3. Reg. 7. Septima, Vnumquodque capitellum desinebat in florem lilij, atque hæc est secundum Latinos capitellorum descriptio.

3. Reg. 7.

II.

Rab. Salom.

Capitellorum
descriptio
iuxta He-
bræos.

Hebræi autem, & præcipuè Rabbi Salomon de cent huiusmodi capitella fuisse rotunda instar magnarum sphaerarum, seu pomellorum, quæ tamen in superiori parte essent acutiora, desinentia in lilij: tunc aiunt, in parte latiori fuisse exterius duos circuitus malogranatorum, vnum supra alium: & in quolibet centum malogranata, atque adeo in quolibet capitello fuisse ducenta tantum malogranata, & centum tantum ordines, in quo dissentiunt à Latinis doctoribus, qui in quolibet capitello ponunt ducentos ordines, & quadraginta malogranata, quem numerum Hebræi non in quolibet capitello, sed in vtroque simul constituunt. Addit Salomò à pede floris lilij, in quod capitellum desinebat, descendisse opus per modum retis, & catenarum, vsque ad inferiora malogranata, illaque regens, quasi esset rete superpositum malogranatis, & ipsa per foramina retis apparerent, opusque illud retiaculi à superiori parte, vsque ad inferiorem diuisum octo lineis, septem portiones efficientibus, veluti si quis diuideret vnum pomum, per septem partes, quarum qualibet à capite vsque ad pedem descenderet, & qualibet esset trigona, atque ita exponit illud quod in textu dicitur, *septena versuum retiacula*.

III.

Dux colum-
na ante por-
ticum templi
quid repræ-
sentaret.

Octauo. Eiusmodi columnæ nihil sustinebant, sed ante vestibulum templi collocata, ad ornamentum & pulchritudinem, vna ad dexteram, ad sinistram altera, decem cubitorum spatio à se inuicem disunctæ, magnitudine sua, & firmitate stabilitatem regni Davidis, & Salomonis per Messiam in æternum duraturi representabant. Postremò, Columnam dexteram appellauit Salomon, *pro Iacobin*, id est, firmitatem: sinistram verò *pro Booz*, id est, robur, ad stabilitatem Davidici throni, ut paulò ante diximus, exprimendam. Atque hæc de columnarum descriptione. Nunc ad mysteria, & Bede sententiam veniamus.

III.

Varietas vir-
tutum spiri-
tualium in
sanctis.

Primum igitur, Sancti columnæ sunt aenea propter firmitatem in bonis operibus, erectæ per intentionem, altæ per contemplationem, striatæ, seu excauatæ per mortificationem, qua prauas appetitiones coercerent, & sese per carnis macerationem extenuant, quæ excauatio etiam potest ad humilitatem referri. Secundo, Duo capitella, duo sunt testamenta, quorum meditationi, & obseruationi Doctores sancti & animo subduntur, & corpore. Tertio, Species catenarum, similitudo retis in capitellis, varietas est virtutum spiritualium in sanctis, vel multiplex contextio catenarum, & retis expansio electorum varietatem significat: qui cum sanctorum Doctorum verbis auscultando, & obediendo adherent, quasi columnarum capitibus superpositæ catenulæ miraculum suæ connexionis cunctis aspectantibus præbent.

Quarto,

Quartò, Per malogranata iidem etiam sancti exprimentur, quorum quisque veluti plurima vno cortice grana complectens, multa cogitationum, & virtutum insignia firma fidei & operum curat vallare custodia, vel certè mirabilis retiaculorum connexio manifestam fidelium concordiam demonstrat, malorum verò granatorum positio internas animi virtutes, quæ ab alijs videri non possunt.

Firma virtutum custodia in sanctis.

Quintò, Non vacat mysterio, quod capitella in florem lilij desinebant. Quid enim per lilium nisi æterna felicitas, & immortalitatis floribus redolens amœnitas designatur, in quam Sancti omnes tandem desinunt, eandemque cum alijs prædicant, quasi in summo ostentant, & promerendâ proponunt. Denique aptè vocabulo simili ambæ columnæ censebantur, cum vna *Iachin*, id est firmitas: Altera *Booz*, id est, robur diceretur, vt duplicem debent esse firmitatem in sanctis, fidei nimirum, & operum monstraretur. Legesi placet vberiore harum columnarum allegoriam apud Bedam, tomo 8. lib. de templo Salomonis cap. 18.

Felicitas æterna per columnarum lilia designata.

COMMENTARIUM TERTIUM EXEGETICUM.

DE ANGELO LAODICÆ.

Cur Christus optauerit hunc Episcopum frigidum esse, quàm tepidum.

Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.

SECTIO PRIMÆ.

HIS literis quæ postremæ sunt earum septem, quæ ad septem Asiæ minoris Episcopos mittuntur, Laodicæ Angelus reprehenditur, quod tepidus esset, id quod vsque adeo Christus detestatur, vt subiungat: *Vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, & nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.* Quod non caret difficultate,

I. Tepiditatem in spiritualibus quàm detestetur.

cum enim tepidum minus distet à calido, quàm frigidum, mirum est quomodo Christus expetierit, vt hic Episcopus frigidus potius esset, quàm tepidus.

II.

Quod vt meliùs explicari possit, sciendum est pro eo quod nos habemus calidus, haberi Græcè *Ζεῦς*, id est, feruens: vnde plerique occasionem acceperunt existimandi, tepidum appellari hunc Episcopum, non quod crimen aliquod lethale amisisset, sed quod charitatis feruore aliquantulum remisisset. Sic enim existimauerunt Diuus Augustinus, seu potius Ticonius, Rupertus, Primasius, Ansbertus, Gagnæus in hunc locum Ioannis, Cassianus collat. 4. cap. 11. & Diuus Gregorius 3. part. Pastoralis curæ, admonitione 35. Qui aduertit duplicem esse tepidum. Vnum qui à frigore pergit in calorem: alterum, qui à calore ad frigus regreditur. Atque hoc loco posteriorem accipiendum esse cumque ex eo vocari deteriorem frigidus, *Quoniam*, vt ait, *frigus ante teporem sub specie est, tepor autem post frigus in desperationem*, id est, qui adhuc in peccatis est, conuer-

D. August. Ticon. Rupertus. Primasius. Ansbertus. Gagnæus. Cassianus. D. Gregor. Duplex tepidus in spiritualibus, & vter eorum deterior ex Gregor.